

УЧЕНИЙ ТА УЧИТЕЛЬ. АКАДЕМІК Ю. О. МИТРОПОЛЬСЬКИЙ

Скляров В.А., Листопадова В.В.

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Україна, 03056, м. Київ, пр. Перемоги, 37,
e-mail: vadimvv990@gmail.com*

**Митропольський Ю.О.
1917 - 2008**

Мета нашого дослідження полягає у висвітленні деяких аспектів біографії, наукової та організаторської діяльності академіка Юрія Олексійовича Митропольського (1917 – 2008).

Юрій Олексійович Митропольський – відомий український учений, який зробив вагомий внесок у розвиток науки та освіти в Україні та світі.

Народився Юрій Олексійович 3 січня 1917 р. в с. Шишаки на Полтавщині. Його мати належала до відомого дворянського роду, батько – кадровий військовий, полковник. Після закінчення середньої школи на відмінно (1938 р.) Юрій поступив до Київського університету на фізико-математичний факультет і одночасно вчителював в одній із середніх шкіл м. Києва. В університеті його викладачами були відомі математики Б.Я. Букреєв, Г.В. Пфейффер, М.М. Боголюбов та М.О.Лаврентьєв. Навчання обірвала війна. Митропольського мобілізують до лав Червоної Армії, але згодом дають відпустку для закінчення університету. [2, С.60]. Після демобілізації в березні 1946 р. майбутній вчений починає працювати в Інституті будівельної механіки АН УРСР у відділі нелінійної механіки, де під керівництвом видатного математика академіка М.М. Боголюбова Юрій Олексійович досліджує резонансні явища у нелінійних коливних системах із повільно змінними параметрами. Результатом дослідження став захист 1948 р. кандидатської, а 1951 р. докторської дисертацій на тему «Повільні процеси в нелінійних коливних системах з багатьма ступенями вільності». [3, С.89].

Від 1950 р. Ю.О. Митропольський починає свою діяльність в Інституті математики АН УРСР, не полишаючи викладацької роботи. Протягом 1949 – 1989 рр. він працює в Київському університеті на механіко-математичному факультеті, де у 1951 – 1953 рр. завідує кафедрою диференціальних рівнянь. Одержані наукові результати втілювалися в оригінальні спецкурси для

майбутніх математиків, його лекції завжди були цікавими, насичені новими ідеями і включали останні досягнення науки. У 1954 р. вченому було присвоєно звання професора.

Протягом 1953 – 2001 рр. Ю. О. Митропольський керував відділом математичної фізики Інституту математики, у 1956 – 1958 рр. був заступником директора, а в 1958 – 1987 рр. директором цього Інституту.

Майже 30 років директор Ю.О. Митропольський працював над розвитком нових напрямів математичної науки, розв'язанням прикладних задач, необхідних для економічного розвитку країни, поліпшенням структури Інституту. Його організаторська діяльність сприяла збільшенню кількості місць прийому до аспірантури, успішній підготовці та захисту кандидатських (біля 500) та докторських дисертацій (80). Відзнакою якісної роботи колективу стало визнання Інституту математики одним із найважливіших математичних центрів України та світу.[3, С. 90]

Плідна праця вченого знайшла втілення у численних публікаціях. Так, у 1955 р. були опубліковані його перші монографії «Нестаціонарні процеси в нелінійних коливальних системах» та «Асимптотичні методи теорії нелінійних коливань», які стали класичними [1]. 1964 р. виходить ще одна фундаментальна монографія «Проблеми асимптотичної теорії нестаціонарних коливань», за яку Юрій Олексійович був удостоєний Ленінської премії, найвищої нагороди того часу [1].

У 1958 р. Юрія Олексійовича обрали членом-кореспондентом АН УРСР, у 1961 р. – академіком АН УРСР, а 1984 р. – академіком АН СРСР. 1967 р. його відзначили званням заслужений діяч науки УРСР, а в 1994 р. він став соросівським професор [3 ст.89].

Серед найбільш вагомих наукових здобутків академіка Ю.О.Митропольського можна виділити наступні:

- створення та обґрунтування алгоритмів побудови асимптотичних розкладів нелінійних диференціальних рівнянь, котрі описують нестаціонарні коливні процеси;
- дослідження системи нелінійних диференціальних рівнянь, що описують коливні процеси в гіроскопічних системах і сильно нелінійних системах;
- розвиток теорії інтегральних многовидів систем нелінійної механіки і дослідження питання стійкості руху, які при цьому виникають;
- розвиток методу прискореної збіжності в задачах нелінійної механіки;
- розвиток теорії звідності для диференціальних рівнянь із квазіперіодичними коефіцієнтами [3,С. 92].

Академік НАН України Ю.О. Митропольський є одним із основоположників відомої Київської школи нелінійної механіки, а отримані ним результати використовуються при вирішенні багатьох практичних завдань. Вчений підготував близько 100 кандидатів та 25 докторів фізико-математичних наук. Серед його учнів: академіки НАН України А.М. Самойленко, О.М. Шарковський, А.А. Мартинюк, член-кореспондент НАН України О.А. Бойчук, професори В.П. Рубаник, О. К. Лопатін, О.Б. Ликова та ін.

Пам'ять про Юрія Олексійовича Митропольського, який покинув світ 14 червня 2008 р., залишиться назавжди в серцях тих, хто знав його як працювиту людину, знаменитого науковця, академіка НАН України та директора Інституту математики НАН України, а також у тих, хто нині розвиває його ідеї та продовжує його наукову спадщину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія кафедри інтегральних та диференціальних рівнянь Київського національного університету ім. Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.diffeq.univ.kiev.ua/ukr/?id=18>
2. Механіко-математичному факультету – 75 / за загальною редакцією проф. М.Ф.Городнього. – К., 2015. – 336 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mmtest.univ.kiev.ua/mmf75.pdf>
3. Життєвий і творчий шлях видатного математика та механіка [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://files.nas.gov.ua/text/pdfNews/Samoilenko_on_Mytropolskyi_VisnykNAN_2017_08_paper.pdf